

УДК 355.233 + 355.357

В. М. КОВТУН,

викладач кафедри перекладу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ БЕРЕГОВОЇ ОХОРОНИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Стаття присвячена аналізу особливостей професійної підготовки персоналу Берегової охорони Сполучених Штатів Америки. Правоохоронна діяльність, як і будь-яка сфера життя суспільства, потребує підготовки висококваліфікованих кадрів, що й обумовлює необхідність пошуку нових шляхів підвищення якості підготовки фахівців усіх галузей правоохоронної діяльності. Досвід Берегової охорони Сполучених Штатів Америки у здійсненні професійної підготовки персоналу є позитивним та ефективним для більш детального вивчення з метою подальшого використання, що сприятиме підвищенню рівня ефективної професійної підготовки офіцерів Морської охорони Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: *підготовка персоналу, правоохоронний, висококваліфіковані кадри, Берегова охорона, Морська охорона, професійна освіта, професійна підготовка.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку Державної прикордонної служби України все більше уваги приділяється системі інтегрованого управління кордонами та співпраці з іноземними прикордонними відомствами. Для належної координації діяльності компетентних державних органів щодо забезпечення безпеки та відкритості державного кордону, забезпечення міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва 27 жовтня 2010 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію інтегрованого управління кордонами.

Одним із пріоритетних завдань забезпечення необхідної ефективності інтегрованого управління кордонами є вивчення позитивного досвіду діяльності прикордонних відомств провідних держав світу.

Державна прикордонна служба України має успішний досвід співпраці з військовими та правоохоронними міністерствами та відомствами Сполучених Штатів Америки. Ця діяльність охоплює не лише забезпечення технічними засобами охорони кордону, а й такі напрями, як удосконалення законодавчої бази, обмін досвідом, розроблення та участь у спільних міжнародних проєктах і програмах.

Вивчення досвіду службової діяльності підрозділів Берегової охорони (БО) Сполучених Штатів Америки й особливості організації професійної підготовки офіцерів є необхідним та важливим досвідом, який сприятиме підвищенню рівня ефективної професійної підготовки офіцерів Морської охорони Державної прикордонної служби України, оскільки багаторічний досвід співпраці є позитивним підґрунтям для створення оптимальних умов належного функціонування структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Наукові дослідження з проблем формування професійної готовності особистості проводили Л. Виготський, Л. Кандибович, В. Кан-Калик, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, М. Нікандров, Я. Пономарьов, В. Роменець, В. Сластьонін та інші. Різні напрями підвищення ефективності процесу професійної підготовки розглядали Г. Васянович, А. Галімов, І. Грязнов, Й. Гушулей, Д. Іщенко, Б. Олексієнко, О. Пометун, В. Синьов, В. Райко, В. Ягупов та інші. У ракурсі нашого дослідження становлять інтерес праці військових педагогів, зокрема В. Балашова, О. Барабанщикова, І. Грязнова, О. Діденка, Д. Коцеруби, Є. Потапчука, О. Торічного, О. Трємбовецького, у яких розглядаються проблеми професійної підготовки військовослужбовців у вищих військових навчальних закладах, та особливості формування професійно значущих якостей у персоналу Державної прикордонної служби України.

Правоохоронна діяльність, як і будь-яка сфера життя суспільства, потребує підготовки висококваліфікованих кадрів, успіх виконання якими своїх функцій у цілому залежить від рівня їх професійної підготовки. Це робить необхідним пошук нових шляхів підвищення якості підготовки фахівців усіх галузей правоохоронної діяльності. Тому **метою статті** є вивчення закордонного досвіду підготовки фахівців правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблемою підвищення професіоналізму співробітників правоохоронних органів стурбовані всі країни світу. За всієї різниці у підходах і можливостях їх практичної реалізації позиції спеціалістів – учених і практиків по різні береги океану збігаються в головному: кадровий потенціал правоохоронних органів – це провідний компонент ефективної правоохоронної діяльності. Фахівці є солідарними і в тому, що основним способом забезпечення якості й ефективності діяльності співробітників правоохоронних органів є сучасна система освіти, орієнтована на підготовку професіонала, готового до виконання своїх функцій у XXI столітті [1].

Проте на сьогодні відсутні дослідження, у яких проаналізовано й узагальнено досвід зарубіжних країн, який висвітлює професійну підготовку офіцерів Берегової охорони. Ця проблема набуває особливого значення в період політичного, економічного, соціального розвитку України. Особливо вартим уваги є досвід Сполучених Штатів Америки, країни з багаторічним досвідом створення та реформування системи охорони морських кордонів держави.

Берегова охорона США (англ. United States Coast Guard (USCG) – військова служба США, призначена для спостереження за виконанням федерального законодавства і забезпечення безпеки плавання суден у водах відкритого моря і у внутрішніх водоймах країни.

У структурі Міністерства внутрішньої безпеки США Берегова охорона є одним з трьох агентств, що відповідає за забезпечення прикордонної безпеки й охорону державного кордону США [4].

У грудні 2001 року Берегова охорона Сполучених Штатів Америки була формально прийнята у розвідувальне співтовариство країни.

Станом на травень 2010 року регулярні сили БО США налічували близько 42,4 тис. військовослужбовців (у тому числі 8 255 офіцерів), організованого резерву – близько 7 тис., допоміжної служби – 30 тис., цивільних службовців – 7,9 тис. чол.

Девіз Берегової охорони Сполучених Штатів Америки – *Semper Paratus* (з лат. – завжди готовий) [6].

2009 року БО затвердила новий лозунг програми рекрутування: “Готовий з дитинства!” (*Born Ready*). Згідно з відомчою інформацією, метою призовної кампанії є підбір громадян, котрі “відчувають потяг до служби, бажають змін і прагнуть зробити щось визначне у своєму житті” [8].

Відповідно до цього, увесь без виключення персонал БО повинен бути висококваліфікованим та належним чином підготовленим до виконання службових завдань.

Слід зазначити, що як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці відмічають, що професійна підготовка і професійна освіта – це поняття, що відрізняються [1].

У нормативно-правових документах, які регламентують професійну підготовку персоналу правоохоронних структур України, професійну підготовку визначено як спеціальну професійно-прикладну педагогічну систему, яка реалізовується в освітніх закладах і безпосередньо на місцях служби і яка вирішує завдання формування, підвищення і підтримки професійної майстерності персоналу правоохоронних органів [2]. Цій вітчизняній точці зору відповідає аналогічний зарубіжний підхід до визначення і розмежування освіти і підготовки. Крім того, слід зазначити, що, на відміну від професійної освіти, професійна підготовка за міжнародною класифікацією – це навчання професії в термін до 6 місяців [1].

На переконання зарубіжних педагогів, професійна підготовка – це навчальний процес, призначений для відточування майстерності професійних навичок тих, хто навчається. Акцент у професійній підготовці ставиться не на навчанні людини, а на формуванні навичок ідентифікації завдань і спеціальних документів, якими необхідно керуватись для забезпечення успішного виконання дорученої роботи [5].

Тому, говорячи про систему професійної освіти Берегової охорони США, особливу увагу слід приділити саме особливостям системи професійної підготовки.

Підготовка рядового складу Берегової охорони США здійснюється на базі навчального центру “Кейп Мей”, що знаходиться у м. Кейп Мей, штат Нью-Йорк. Тривалість обов’язкової базової підготовки складає 8 тижнів. Навчальна програма передбачає оволодіння необхідними навичками фізичної підготовки, виживання на воді та навичками плавання, основами здоров’я та харчування, самодисципліни, військовими навичками та навичками військової витривалості [3].

Після 8-тижневого курсу базової підготовки більшість рядових відправляються для проходження служби до свого першого підрозділу, очікують на дозвіл та наказ про проходження поглибленої підготовки (підвищеного рівня складності) – школи класу “А”, де вони опановують навички морської справи. Деякі випускники курсу базової підготовки одразу після його закінчення направляються до школи класу “А” [6].

Рядові, що мають звання унтер-офіцерів, для проходження професійної підготовки відвідують Академію Берегової охорони США для унтер-офіцерського складу у м. Петалума, штат Каліфорнія, або ж аналогічну школу Міністерства оборони. До навчання та проходження професійної підготовки в Академії Берегової охорони США для унтер-офіцерського складу також приймаються майстер-сержанти повітряних сил США, а також студенти із зарубіжних країн з числа рядових та майстер-сержантів, що проходили службу у військово-морських силах. Основними принципами навчання в Академії Берегової охорони США для унтер-офіцерського складу є професіоналізм, лідерські якості, комунікабельність, системне мислення та постійне навчання [4].

Резервний склад БО – це військова організація, що впорядковується та функціонує під керівництвом коменданта Берегової Охорони США. Резервісти проходять спеціальну підготовку щороку в підрозділах БО. Тривалість такої підготовки може складати кілька днів, два тижні або місяць. Під час проходження підготовки резервісти виконують службові завдання різного типу складності разом з особовим складом діючих підрозділів БО [3].

Офіцери БО навчаються у Нью-Лондоні, штат Коннектикут, за трьома програмами: Академія БО, офіцерська школа та курси перепідготовки.

Курси перепідготовки призначені для перепідготовки колишніх військових, адвокатів, льотчиків, інженерів та інших спеціалістів для служби в БО [3].

Офіцерська школа (короткострокові курси підготовки офіцерського складу) протягом 17 тижнів дає випускникам коледжу знання та навички, необхідні для служби офіцерам БО. Після таких курсів випускники зобов'язані відслужити у Береговій охороні 3 роки (за контрактом). Серед тих, хто проходить підготовку в офіцерській школі, налічується близько 70 енснів та декілька молодших лейтенантів ВМС у кожній навчальній групі. Особливістю навчання на короткострокових курсах підготовки офіцерського складу є те, що на навчання запрошуються як громадяни США, так і громадяни інших країн [4].

Академія Берегової охорони США є закладом додаткової професійної освіти з 4-річним курсом навчання, що дозволяє студентам дістати диплом бакалавра та військову підготовку, необхідну для служби офіцером БО [8].

Курсанти проходять підготовку за одним із 8 напрямів спеціалізації та після закінчення академії зобов'язані відслужити 5 років у діючих підрозділах Берегової охорони. Навчання в академії повністю фінансується БО.

Після навчання курсанти отримують звання енсінів. Програма навчання в академії дає право на отримання спеціалізації в одній з 8 галузей науки, де поряд з опануванням предметів, що входять до програми традиційних вищих навчальних закладів, курсанти навчаються фізичної витривалості та необхідних лідерських якостей, що дозволяє підвищувати майстерність і допомагає оволодіти професійними навичками.

Курсанти проходять курс розвитку лідерських якостей, вивчають етику й організаторську поведінку, а також опановують морські науки. Для кожного курсанта пропонується 2 семестри навчання у спеціальному тренувальному таборі, де він демонструє набуті офіцерські та професійні навички.

Більшість випускників після навчання проходять службу у своїх перших підрозділах як на морі, так і на березі чи у льотних підрозділах. Курс вивчення професійних морських наук допомагає у навчанні курсантів навігаційної справи, планування рейсу, керівництва на судні та виконання адміністративних завдань, а також розвитку управлінських і лідерських якостей Берегової охорони [8].

Завданням Академії Берегової охорони США є підготовка молодих людей, сильних духом і тілом, з почуттям офіцерської честі та гідності, здатних до розумової праці, прийняття рішень у особливих умовах, готових сумлінно виконувати свої обов'язки у кращих військових традиціях на службі своїй державі та її народу [7].

Висновки. По-перше, слід відрізнити такі поняття, як “професійна підготовка” і “професійна освіта”. Характеризуючи особливості підготовки персоналу Берегової охорони Сполучених Штатів Америки, можна говорити переважно про професійну підготовку, оскільки у навчальному процесі при підготовці фахівців Берегової охорони у Сполучених Штатах Америки акцент робиться не на навчанні людини, а на формуванні навичок ідентифікації завдань і спеціальних документів, якими необхідно керуватись для забезпечення успішного виконання дорученої роботи, тобто, власне для відточування майстерності професійних навичок.

На особливу увагу заслуговує розвиток фізичної сили та витривалості персоналу, що є необхідною умовою для виконання службових завдань в умовах підвищеної складності. Позитивним є проведення занять переважно у вигляді навчальних тренувань в умовах, наближених до реальних, як у навчальних тренувальних центрах для рядового персоналу, так і в Академії Берегової охорони для курсантів та офіцерського складу.

По-друге, особливістю професійної підготовки персоналу Берегової охорони США є розвиток лідерських якостей тих, хто навчається, необхідних не тільки для успішного виконання службових завдань, але й для гармонійного розвитку особистості тих, хто навчається, їх психологічної готовності до дій в особливих умовах служби та розвитку почуття власної гідності, згуртованості, колективізму, патріотизму тощо.

По-третє, значна увага у Сполучених Штатах Америки приділяється професійній підготовці не тільки рядового та унтер-офіцерського складу, але й офіцерів БО. Різноманітні курси підвищення професійної кваліфікації саме для офіцерів дають змогу здійснювати більш професійне й ефективне керівництво особовим складом, що, безперечно, підвищує належне виконання службових завдань і впливає на якість функціонування Берегової охорони Сполучених Штатів Америки у структурі Міністерства внутрішньої безпеки США.

Отже, можна цілком упевнено констатувати, що досвід Берегової охорони Сполучених Штатів Америки у здійсненні професійної підготовки персоналу є позитивним та ефективним для більш детального вивчення з метою подальшого використання, що сприятиме підвищенню рівня ефективної професійної підготовки офіцерів Морської охорони Державної прикордонної служби України, оскільки багаторічний досвід співпраці є позитивним підґрунтям для створення оптимальних умов належного функціонування структури.

Список використаної літератури

1. Довгаль П. Опыт зарубежных стран по защите национальных интересов в морских пространствах / П. Довгаль, О. Свининых // Зарубежное военное обозрение. – 2009. – № 2, С. 62–66.
2. Кучеренко А. А. Сучасні вимоги до військово-професійної підготовленості офіцерів-прикордонників / А. А. Кучеренко // Збірник наукових праць. – Хмельницький : Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2004. – № 26. – Частина II. – С. 138–139.
3. Рюриков Д. Береговая охрана США / Д. Рюриков, А. Васильев // Зарубежное военное обозрение. – 2005. – № 6.
4. Рюриков Д. Роль береговой охраны в обеспечении национальной безопасности США / Д. Рюриков, А. Васильев // Зарубежное военное обозрение. – 2005. – № 7.
5. Чернышов В. И. Начальная профессиональная подготовка сотрудников органов внутренних дел / В. И. Чернышов, Н. М. Демко, Ю. В. Гаврилов. – М. : Изд-во “Щит-М”, 2011. – 364 с.

6. John B. Hayes. United States Coast Guard. Retrieved 18 March 2009.
7. John P. Lovell. Neither Athens nor Sparta : The American Service Academies in Transition (1979).
8. U. S. Coast Guard Academy (2011). Academic Majors web page. Electronic document : <http://www.uscga.edu/display.aspx.id=497>, accessed May 6, 2011.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Берестецька Н. В.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2013.

Ковтун В. Н. Особенности профессиональной подготовки персонала береговой охраны Соединенных Штатов Америки

Статья посвящена анализу особенностей профессиональной подготовки персонала Береговой охраны США. Правоохранительная деятельность, как и любая сфера жизни общества, требует подготовки высококвалифицированных кадров, обуславливает необходимость поиска новых путей повышения качества подготовки специалистов всех отраслей правоохранительной деятельности. Опыт Береговой охраны США в осуществлении профессиональной подготовки персонала является положительным и эффективным для более детального изучения с целью дальнейшего использования, что будет способствовать повышению уровня эффективной профессиональной подготовки офицеров Морской охраны Государственной пограничной службы Украины.

Ключевые слова: *подготовка персонала, правоохранительный, высококвалифицированные кадры, Береговая охрана, Морская охрана, профессиональное образование, профессиональная подготовка.*

Kovtun V. M. Peculiarities of professional training of the US Coast Guard personnel

The article is devoted to the analysis of peculiarities of the US Coast Guard personnel professional training. Law-enforcement activity, like any other public service, needs highly-professional staff. This stipulates the need of finding of new approaches of the development of law-enforcement staff training. The US Coast Guard personnel professional training experience is worth further and detailed investigation and study. Its implementation will have a positive influence to the Sea Guard professional staff training within the State Border Guard Service of Ukraine.

Keywords: *personnel training, law-enforcement, highly-professional staff, Coast Guard, Sea Guard, professional education.*